

PERUSKORJATTU TIETEIDEN TALO AVATAAN UUDELLEEN

On elokuun loppu 2022. Tieteellisten seurain valtuuskunnan, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan, Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ja muutamien tieteellisten seurojen toimisto- ja työtilat ovat muuttamassa vasta korjattuun Tieteiden taloon Helsingin Kruununhaassa. Samalla korjaustöitä viimeistellään ja tiloja kalustetaan.

Nykymäisen Tieteiden talon tontin rakennushistoria ulottuu 1800-luvun alkupuolelle saakka. Paikalla Kirkkokadun varrella sijaitsi tyypillinen Helsingin empirekauden yksikerroksinen puutalo, joka oli suunniteltu vuonna 1840. Pihan varrella oli ryhmä silloista luontaistaloutta palvelevia sivurakennuksia. 1860- ja 1870-luvuilla pihan varrelle rakennettiin yksi- ja osin kaksikerroksisia, punatiilisiä sivurakennuksia. Niistä osa säilyi mielenkiintoisina esimerkeinä Helsingin rakennushistoriasta aina 1990-luvun lopulle asti.

Uusi yhteiskoulu, nimeltään Yksityisluokat, sai vuonna 1919 toimiluvan. Koulun rakentaminen liittyy tärkeään vaiheeseen Suomen oppikoulujen historiassa, yksityisten koulujen perustamiseen. Yksityisluokkien perustaja oli alallaan legendaarinen **Lisa Hagman** (1882–1950). Koulu siirtyi vuonna 1922 osoit-

teeseen Kirkkokatu 6, jonka tontin Hagman oli ensin vuokrannut ja sitten ostanut.

Koulu otti aluksi käyttöönsä vanhan puisen päärakennuksen ja piharakennusten tiloja. Kiireellisintä oli uuden juhla- ja liikuntasali-siiven rakentaminen. Se toteutettiin vuonna 1922 tontin itälaidalle vanhan puutalon ja punatiilisten pihasiipien väliin. Uuden koulutalon suunnittelijaksi Lisa Hagman valitsi arkkitehti **Elsa Arokallion** (1892–1982), joka oli käynyt oppikoulunsa **Lucina Hagmanin** Uudessa yhteiskoulussa. Uusi viisikerroksinen kadunvarsisiipi voitiin toteuttaa vuonna 1925, kun valtio oli myöntänyt osan rakentamiseen tarvittavasta lainasta yksityisten rahoittajien rinnalla.

KOULUN ARKKITEHTI ELSA AROKALLIO

Elsa Arokallio oli valmistunut arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1919.

Hän teki sen jälkeen merkittävän uran itsenäistyneen Suomen tärkeiden rakennustehtävien suunnittelijana, ennen muuta puolustuslaitoksen rakennusten ja koulujen parissa.

Arokallio toimi sotaministeriön, sittemmin puolustusministeriön rakennustoimiston arkkitehtina 1920-luvun alusta 1930-luvun puoliväliin. Tehtävässään hän vaikutti yhtenä niistä voimakastahtoisista naisarkkitehteistä, jotka osaltaan antoivat leimansa 1920-luvun klassismin ja sitten funktionalismin ihanteiden mukaisille kasarmi- ja muille sotilasrakennuksille.

Virkatyönsä rinnalla Arokallio toimi yksityisenä arkkitehtina, merkittävimpana työnään juuri Kirkkokadun koulu. Hän omistautui myös huonekalujen ja sisutusten suunnitteluun antaen siihen panoksensa muun muassa Eduskuntatalossa. Arokallion Kirkkokadun kouluun suunnittelema sisustus ei kuitenkaan valitettavasti ole säilynyt.

KOULURAKENNUKSEN TILAT

Kirkkokatu 6:n yksikerroksinen salisiipi ja sen päätteellä oleva kolmikerroksinen noppamainen rakennuksen osa toteutettiin ulkopinnoiltaan punatiilisinä. Siten ne liittyivät tontilla vanhastaan oleviin piharakennuksiin.

Sali oli varustettu ennen muuta voimistelusaliksi. Juhlasaliksi nimetyn tilan eteläpäässä oli korotettu näyttämöosa, ”laululava”, jota kehysti profiloitu näyttämöaukko. Salin toi-

nessa päässä oli lehteri. Korkeiden ikkunoiden rivi loi salille juhlavuutta. Näyttämötilan yläpuolella aputiloja sisältäneessä siivessä oli kahdessa kerroksessa puku- ja pesuhuoneet. Päätyosa varustettiin omalla porrashuoneella.

Myös vanhoihin pihasiipiin järjestettiin koulun tiloja, kuten Elsa Arokallion Lisa Hagmanille sisustama asunto, johon kuului pylväsasetelmia ja koristemaalauksia 1920-luvun henkeen. Nämä pihasiivet purettiin 1990-luvulla sosiaali- ja terveysministeriön uudisrakennuksen tieltä.

Viisikerroksinen kadunvarsisiipi on rapattu ja vaaleaksi kalkkimaalattu, ja se liittyi näin ympäristön vaaleansävyiseen kaupunkikuvaan. Pohjakerroksessa oli aulatilojen sarran äärellä vaatetilat. Juhlasalin nähden vastapäisessä päässä oli hieman ylemmällä tasolla luonnontiedon oppisali. Tämän takana on vanhan tontin rajalla avoin porttikäytävä.

Rakennuksen pääporras on avoporras. Se johtaa ylempiin kerroksiin, joissa luokahuoneiden rivit olivat väljien käytävien varrella. Toisessa kerroksessa, hieman luokahuoneiden tason yläpuolella, oli opettajien huone ja kansliahuone. Ylimmässä kerroksessa, viistettyjen kattojen alla olivat kemian ja fyysikan oppisali, laboratoriohuone sekä piirustus-sali, joka sai osittain valoa kattoikkunoista.

Matalan kellarikerroksen länsipäässä olivat tyttöjen ja poikien käymälät, jotka olivat omien erillisten portaidensa varassa. Kellarissa oli myös pannuhuone ja hiilivarastot.

Juhlasalin tuolit on kunnostettu peruskorjauksen yhteydessä. Ne ovat Artekin mallistoa.

Rakennuksen pystyrunkona ovat massiivitiilimuurit. Välipohjat ovat käytäväalueilla mosaiikkibetonilla pinnoitettuja, teräsbetonisia kaksoislaattapalkistoja. Luokahuoneiden alueella ja pihasiivessä välipohjat ovat alalaattapalkistoja, joissa on ollut täytteitä ja joiden pintarakenteet ovat yleensä puuta. Kellarin lattiatasot ulottuvat

pohjavedenpinnan alapuolelle, joten alapohjat ja kellarin seinät ovat vedenpaineeristettyjä. Tämä on aiheuttanut myöhempiä korjaustarpeita.

Selostetut tilat ovat edelleen pääpiirteisään säilyttäneet muotonsa, kellarialue lukuun ottamatta, mutta senkin kantavat rakenteet edelleen ovat pääosin paikallaan.

KUVAN LÄHDE: ARNO DE LA CHAPELLE

Tieteiden talon aulaan tulee valoa kahdelta suunnalta.

Erityisesti suunnittelussa on panostettu päärakennuksen väljiin aulatiloihin ja pääportaaseen.

KOULURAKENNUKSEN ARKKITEHTONISISTA PIIRTEISTÄ

”Ilmavaa ja kaunista kaikkialla, holvia ja kaaria ja muuten suoraa arkkitehtuuria... Työmiehet ihailevat naisarkkitehtia.” Siinä otteita Lisa Hagmanin koulunsa rakennusaikaisista muistiinpanoista.

Mitä perusteellisemmin nyt toteutettua peruskorjausta suunnitelleet arkkitehdit ovat perehtyneet vanhaan taloon, sitä enemmän talon alkuperäisen arkkitehdin ratkaisut ovat herättäneet kunnioitusta. Elsa Arokallion suunnittelema koulurakennus on hieno esimerkki 1920-luvun klassistisen arkkitehtuurin pyrkimyksistä: Ihanteena oli kohtuullisuus. Niukankin budjetin rajoissa saatiin huolellisen suunnittelun ja toteutuksen avulla aikaan yksinkertaisia ja samalla monivivahteisia rakennuksia, jotka palvelivat arkielämän tarpeita.

Kadunvarsisiiven rakennusrunko on kapea. Näin on saatu vaihtelevaa päivänvaloa kaikkiin tiloihin. Tämä vastaa myös aikakauden hygieniahanteita. Ehjämuotoiset luokkahuoneet suuntautuvat etelään pihalle päin, joten ne ovat suojassa katumelulta. Erityisesti suunnittelussa on panostettu päärakennuksen väljiin aulatiloihin ja pääportaaseen. Ne muodostavat eri kerroksissa vaihtelevia tilasarjoja. Pohjakerroksessa aulat saavat valoa kahdelta puolelta.

Pienet tasoerot sekä lattiassa että katoissa ja niiden kasetoinneissa antavat eloa tiloille, jot-

Varsinainen koulutoiminta Kirkkokatu 6:ssa päättyi vuonna 1973. Silloin talo tuli Helsingin yliopiston käyttöön.

ka ovat muuten varsin intiimejä. Pienet seinien vinoudet avartavat tiloja valeperspektiivin taustaan. Harkitusti sijoitetut kaaret, pylväät, pilasterit ja palkistot rytmittävät tiloja. Ylemmissä kerroksissa kaariaiheita on muunneltu, ja erityisesti huomiota kiinnittävät aikakaudellaan suositut paraabelikaaret. Kaiteiden ja valaisinten kannattimien takorautadetaljit tuovat omat vivahteensa interiööreihin.

Tilojen valoisaa kokonaisvaikutelmaa ovat täydentäneet pintakäsittelyt, kuten sisäseinien töpäten tehdyt, kuultavat kalkkimaalipinnat. Niiden sävyt ovat vaihdelleet kevyesti siirryttäessä tilasta toiseen. Ala-aulan katoissa porrastuvat värikerrokset lisäävät syvyysvaikutelmaa. Aulatiloihin liittyvät puuovet on maalattu pellavaöljymaalilla ohuesti kuullottaen monivärisiksi, hieman talonpoikaisrakentamista muistuttavalla tavalla. Arkkitehtikollega **Elsi Borg** on tehnyt eräiden aulatilojen ovien päälle tyyliteltyjä koristemaalauksia.

Oma osuutensa rakennuksen interiööreissä on yli 70 pronssauspatinoidulla kipsirelieffillä, jotka asennettiin sekä aula- että luokkahuonetilojen seinille pian talon valmis-

tumisen jälkeen. Ne ovat kuvanveistäjä **Emil Cedercreutzin** luomia. Veistoskoristelu on syntynyt johtajaopettajan ja kuvanveistäjän intiimin yhteistyön tuloksena. Vaikka se ei kuulunut rakennuksen arkkitehtoniseen suunnitelmaan, veistoskoristelu on mielenkiintoista siihen liittyvien pedagogisten tavoitteiden kannalta. Aihepiirinä on ”koti, uskonto ja isänmaa”, ja maatalousvaltaisen yhteiskunnan ihanteet ilmenevät monissa viljelyä ja ahkerointia kuvastavissa reliefitauluissa.

KOULUTALON MYÖHEMPIÄ VAIHEITA

Lisa Hagman joutui konkurssiin vuonna 1933, minkä jälkeen valtio lunasti koulutalon ja vuokrasi sen yhdistykselle, joka jatkoi koulua nimellä Helsingin V Yhteiskoulu. Sen muutettua uuteen talon Töölöön vuonna 1936, Kirkkokadun varteen muutti Helsingin tyttölukio. Oleellisia pohjaratkaisujen muutoksia ei tehty, ja tarpeelliset korjaukset lienevät olleet vuosikorjaustyypisiä, kuten pintojen uudelleen maalauksia.

Varsinainen koulutoiminta Kirkkokatu 6:ssa päättyi vuonna 1973. Silloin talo tuli Helsingin yliopiston käyttöön, ja yliopisto alkoi hyödyntää sitä luentotiloina. Suurempia tilojen muutoksia ei tehty. Salisiiven päätyosan entinen pukuhuone muutettiin kuitenkin seminaarihuoneeksi.

Kadunvarsirakennuksen rapatut julkisivut korjattiin ja maalattiin uudestaan vuonna 1991 tehdyn kuntotutkimuksen perusteella. Värisävyt olivat tulkintoja esiin saaduista alkuperäisväreistä. Suunnitelmat teki arkkitehti **Jukka Turtiainen**. Konservattori **Pentti Pietarila** Museovirastosta oli mukana työn suunnittelussa ja valvonnassa.

Rakennushallitus teetti korttelia koskevan käyttöselvityksen, jonka pohjalta laadittiin uusi asemakaava. Vuonna 1977 vahvistetussa kaavassa Kirkkokatu 6:n kadunvarsirakennus on osoitettu suojeltavaksi.

Salisiipeä ei merkitty kaavassa suojeltavaksi. Erinäisten suunnittelu- ja lausuntovaiheiden jälkeen se on kuitenkin säästynyt. Museovirasto ehdotti vuonna 1987, että piharakennukset kokonaisuudessaan säilytettäisiin mutta rajoitti vuonna 1993 säilyttämisvaatimukset päärakennuksen ohella salisiipeen.

PERUSKORJAUS JA RESTAUROINTI 1993–1999

Rakennus oli kaikkien käyttö- ja muutosvaiheiden jälkeen 1990-luvun alussa edel-

leen käyttökunnossa. Rakennuksen tilat olivat pääosin säilyneet ehjämuotoisina. Koska rakennuksen tulevaisuus pitkään oli ollut epävarma ja se oli myös ajoittain ollut purku-uhan alaisena, tiloja ei ollut perusteellisesti kunnostettu. Lähes kaikki sisätilojen pinnat oli eri vaiheissa maalattu ylitse etupäässä lateksimaaleilla lukuun ottamatta käytävien vanhoja ovia ja muutamia ovien päällisiä koristemaalauksia. Sisätilojen pinnat olivat nuhjaantuneet, ja yleisvaikutelma sisätiloissa oli ankea.

Vuonna 1993 käynnistettiin peruskorjaushanke. Sen lähtökohtina olivat rakennuksen uuden käytön tuomat tarpeet ja toisaalta vahvistetut suojelutavoitteet. Suojelutavoitteet olivat Kirkkokatu 6:n päärakennuksen osalta asemakaavamääräyksen mukaisesti varsin velvoittavia – poikkeuksellisesti myös sisätilojen osalta.

Museoviraston rakennushistorian osasto täsmänsi suojelutavoitteita vielä muistiossa vuodelta 1993. Ne koskivat sekä päärakennusta että salisiipeäkin. Muistiossa kirjoitettiin: ”Rakennuksen huomattava kulttuurihistoriallinen arvo edellyttää, että korjaustyö tehdään rakennuksen omin ehdoin sen autenttisuus ja arkkitehtoninen identiteetti säilyttäen. Pääperiaatteena on näin ollen alkuperäisen tilajaon, rakenteiden, rakennusosien, kiinteän ja irtaimen kalustuksen säilyttäminen. Lisäksi tulee kiinnittää erityisesti huomiota alkuperäisten pintakäsittelyjen säilymiseen.”

VUOSIEN 1993–1999 PERUSKORJAUKSEN YHTEYSHENKILÖT JA SUUNNITTELIJAT

Rakennuttaja: Rakennushallitus, vuodesta 1995 lähtien Valtion kiinteistölaitos, keskeisenä edustajana yliarkkitehti Eea Pekkala-Koskela

Pääkäyttäjät: Tieteellisten seurain valtuuskunta, keskeisenä yhdyshenkilönä toiminnanjohtaja, dosentti Hannu Heikkilä

Asiantuntijat: Museoviraston taidehistorioitsija Anne Mäkinen (alkuvaihe), arkkitehti Erkki Mäkiö ja konservaattori Pentti Pietarila

Arkkitehtisuunnittelu: Vilhelm Helander, Juha Leiviskä, arkkitehdit SAFA / pääsuunnittelijana professori Vilhelm Helander ja projektiarkkitehtina arkkitehti Pekka Kivisalo

Sisustussuunnittelu: Engel rakentamispalvelut Oy / sisustusarkkitehti Hannu Laaksonen yhteistyössä pääsuunnittelijan kanssa

Rakennesuunnittelu: insinööri-toimisto Pekka Huttunen Oy / insinööri Pekka Huttunen

LVI-suunnittelu: Rakennus-Ekono Oy / insinööri Ulf Nordström

Sähkösuunnittelu: Projectus Team Oy / insinööri Erkki Hakanen

Rakennuttajakonsultti: Engel rakentamispalvelut Oy

Maalaustöiden valvojat: maalarimestarit Eero ja Raimo Laeslehto

Pääurakoitsija: Kenno-Rakenne Oy

Erikoismaalaustyöt ja kipsirelieffien kunnostus: Entisöinti Pulla Oy / päätekijänä Anne Hämäläinen

Kirkkokatu 6 oli saamassa uusia käyttäjiä. Tieteelliset seurat olivat toimineet Säätytalon pääkäyttäjinä aina vuodesta 1931 saakka, jolloin Eduskuntatalo oli valmistunut. Kun Säätytalon restaurointi valmistui vuonna 1991, valtioneuvosto teki kuitenkin periaatepäätöksen, etteivät Tieteelliset seu-

rat enää voisi käyttää Säätytaloa entisessä laajuudessa. Seuroille osoitettiin näitä tiloja korvaavaksi ratkaisuksi kiinteistö Kirkkokatu 6.

Päätehtävänä oli siis vanhan koulurakennuksen tilojen järjestäminen muuttuvan käytön tarpeisiin. Vanha raken-

nus soveltui pääosin luontevasti uuteen käyttöönsä: vanhat opetustilat sopivat lähes sellaisinaan tieteellisten seurojen toiminta-, kokous- ja luentotiloiksi.

Talossa oli kuitenkin huomattavia puutteita, jotka liittyivät toiminnallisuuteen mutta myös palo- ja henkilöturvallisuuteen. Viisi-kerroksisessa pääsiivessä oli yksi ainoa kerroksia yhdistävä avoporras. Oli väistämättä rakennettava uusi poistumistieporras. Se sijoitettiin talon länsipäätyyn. Vanha porttikäytävä varustettiin teräs-lasiseinin poistumistien osaksi. Porttikäytävän yläpuolella olevia luokahuoneita jouduttiin lyhentämään.

Toinen väistämätön muutos oli hissien rakentaminen, sillä se tarvittiin palvelemaan myös liikuntaesteisiä ja talon huoltoa. Se sijoitettiin niin, että hissistä on pääsy kadunvarsirakennuksen kaikkiin kerroksiin, juhlasaliin ja kellariinkin.

Kellarikerroksessa jouduttiin suuriin muutoksiin. Talon yleisöä palvelevat WC-tilat olivat kerrassaan puutteelliset. Uudet WC-tilat, joihin lukeutui myös esteetön WC, sijoitettiin kellariin vanhan pannuhuoneen kohdalle. Henkilökunnan sosiaalitilat sijoitettiin koulun vanhojen käymälätilojen paikalle. Muulta osin kellarin sijoitettiin tarvittavia uusia talotekniikan tiloja ja varastoja.

Kadunvarsisiiven 1. kerrokseen, entisen luonnontiedon luokan paikalle, sijoitettiin kirjakahvilaksi tarkoitettu tarjoilutila. Tarjoilu voi kesäaikana laajentua eteläi-

selle pihalle. Aulatiloihin liittyvät vanhat naulakkosyvennykset säilytettiin avoimina ja varustettiin uusilla naulakoilla. Salisiiven päätyosan ylempiin kerroksiin sijoitettiin talon henkilökuntaa varten tarkoitettu, kaksi-kerroksinen asunto. Se sijaitsi alkuperäisten pukuhuonetilojen paikalla.

Talotekniikan perusteellinen täydennys ja uusiminen kuului peruskorjauksen työläimpiin osiin. Pääosin uusi tekniikka voitiin sovittaa vanhoihin tiloihin niiden tilamuotoja suuremmin rikkomatta. Ilmanvaihtoa muutettiin perusteellisesti: rakennukseen asennettiin koneellinen tulo- ja poistoilmajärjestelmä. Vanhoja hormoneja käytettiin mahdollisuuksien mukaan hyväksi. Sähköjärjestelmät uusittiin, ja uusi sähköpääkeskus rakennettiin kellariin. Aulatiloihin ja vanhassa pääporrastilassa vanhat, säilyneet valaisimet kunnostettiin. Osa vanhoista opetustiloista, kuten 5. kerrokseen, hankittiin uusia valaisimia, jotka olivat alkuperäisten kellomaisten lasivalaisimien kaltaisia.

Peruskorjaustyön suurimpia ilonaiheita oli, että sisätiloista paljastui alkuperäinen, hienovaraisesti eri tiloissa vaihteleva, töppäyskuullotuksella toteutettu vaalean kuultava väriasteikko. Tehtyjen tutkimusten mukaan esiin saadut alkuperäissävyt otettiin kauttaaltaan vanhojen tilojen uudelleen maalauksen lähtökohdaksi.

Aula- ja porrastilojen seinät maalattiin uudestaan mineraalimaalilla ja vanhojen

Kaikkiaan rakennukseen sijoittuu 30–40 työpistettä monitilaympäristökonseptin mukaisiin työtiloihin.

luokkatilojen seinät temperamaalilla, kalkki-maalausta vastaavin vivahtein. Vanhojen puu-lattioiden alkuperäisestä, vihertävän harmaas-ta sävystä löytyi myös näytteitä. Toteutuksen jälkeen saattoi havaita, kuinka rakennuksen alkuperäiset, vaatimattomin keinoin toteute-tut sisätilat saivat valoisuudessaan uutta elä-mää. Kellarikerroksessa yleisötilojen mataluut-ta kompensoitiin kiiltävillä maalipinnoilla.

Peruskorjauksen yhteydessä rakennuk-seen suunniteltiin tarpeelliset uudet kiinto-kalusteet, kuten aulatilojen naulakot. Kahvila kalustettiin tieteellisiltä seuroilta periytyneillä irtokalusteilla. Yhteen luentosaliin sijoitettiin yliopistolta periytynyt kalustus. Muuten eri kerrokseen valittiin kalusteryhmiä, jotka etu-päässä hankittiin Innon mallistosta. Salin tuo-lit olivat **Ben af Schulténin** suunnittelemaa ja Artekin mallistoa, pöydät Beskowin mallistoa.

PERUSKORJAUKSEN JA RESTAUROINNIN TÄYDENTÄVIÄ VAIHEITA

Tieteiden talon suunnitelmiin jouduttiin vielä tekemään muutoksia johtuen sosi-

aali- ja terveystieteiden ministeriön talosta, joka ra-kennettiin sen viereen ja taakse osoittee-seen Kirkkokatu 4. Kutsukilpailun voitti arkkitehtitoimisto Helin & Co:n suunnitel-ma, jonka mukainen ministeriörakennus valmistui vuonna 1999.

Tieteiden talon salisiiven takaiset piha-rakennukset jouduttiin purkamaan uudis-rakennuksen tieltä pois. Ministeriön uusi sii-pi tuli hyvin lähelle Tieteiden talon salisiiven eteläpäätyä, joka oli suunniteltava uudes-taan: aikaisempien sisätilojen fragmentteja säilytettiin, mutta päätyosan paloturvalli-suutta jouduttiin parantamaan. Ministeriön rakentamisen osana Tieteiden talon pääty-osan viereen pystytettiin piha-aluetta jakava turva-aita portteineen.

MYÖHEMPIÄ PIENIÄ MUUTOKSIA 2000-, UUDEN SUUNNITTELUN LÄHTÖTILANTEESTA

Peruskorjaukset jälkeen oltiin tehty muutok-sia, joista suurin oli kahvilan keittiön osittai-nen uudelleen muokkaus vuonna 2010. Keittiö laajennettiin tällöin ala-aulaan avautuneeseen

entiseen naulakkotilaan, joka suljettiin välisei-nällä. Alun perin kirjakahvilan luonteiseksi suunniteltu tarjoilutoiminta oli paisunut lähes ravintolamaiseksi ja laajentunut ala-aulaan ja muualle taloon, osin suunnittelemattomasti. Poistumistienä ja muun muassa liikuntaesteis-ten kulkutilana toimiva vanha porttikäytävä oli uhrattu keittiön varastoksi.

Alakerran aulan viereistä vahtimestarin tilaa kalusteineen muutettiin vuonna 2012: aulan puoleinen alkuperäinen kaariaukko suljettiin yläosaltaan ja pihan puoleisesta tuulikaapista avattiin kulkuyhteys, joka varustettiin uudella mutta vanhaa mallia mukailevalla ovela.

Peruskorjauksessa taloon varta vasten hankitut ja eri tiloihin suunnitellut irtokalusteet olivat pääosin säilyneet, mutta niitä on sijoiteltu sekavasti eri puolille ta-loa. Ala-aulan vanhat naulakkotilat olivat jääneet pois käytöstä.

Vuosien 2018 ja 2019 vaihteessa havaittiin sisäilmaongelmia, minkä vuoksi oli tehty tila-päisiä teknisiä asennuksia salissa ja entisellä näyttämöllä. Salisiiven päätyosan asunto oli jäänyt tyhjilleen.

KORJAUSHANKKEEN LÄHTÖ-KOHDAT JA TILAAJAN ASETTAMAT SUUNNITTELUTAVOITTEET

Uuteen peruskorjaukseen ryhdyttiin vuon-na 2019. Korjaushankkeen keskeisenä lähtö-kohtana oli hallinnollinen tavoite: Tieteellisten seurain valtuuskunnan, Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan, Tutkimuseettisen neuvot-telukunnan ja muutamien tieteellisten seu-rojen työtiloja haluttiin keskittää Tieteiden taloon. Kuitenkin nykyistä kokoustilaa tahdot-tiin säilyttää mahdollisimman paljon. Tämä oli mahdollista, koska talon kokoustilat ovat osittain olleet vajaakäytössä.

Kaikkiaan rakennukseen sijoittuu 30–40 työ-pistettä monitilaympäristökonseptin mukai-siin työtiloihin. Tavoitteena on, että muutetta-vien tilojen monikäyttöisyys säilyy ja että ne ovat tarvittaessa palautettavissa kokoustiloiksi.

Samalla toteutettiin rakennusteknisesti välttämättömät korjaustarpeet ja toimen-piteitä, jotka kohentavat sisäilman laatua, tilojen esteettömyyttä ja akustiikkaa. Toi-minnallisiin tavoitteisiin kuului WC-tilojen lisääminen, keittiön ja tarjoilutoiminnan

KUVAN LÄHDE: ARNO DE LA CHAPELLE

Toimistohuoneet on mahdollista palauttaa tarvittaessa kokoustiloiksi.

parannukset, sosiaalitulojen uudistus sekä uusien toimintojen osoittaminen salisiiven päätyosan entisiin asuntotiloihin.

Rakennuttajana toimi Senaatti-kiinteistöt. Sen esityksen mukaan restauroinnin lähtökohdana oli edellinen peruskorjaus, jonka

perusteena oli puolestaan rakennuksen alkuperäinen asu. Toteutettu korjaus sisältää siis työympäristökonseptin sovittamisen rakennuksen tiloihin ja samalla suojellun rakennuksen perusparannusluonteisia sekä konservointitöitä.

RAKENNUSTEKNISESTI VÄLTÄMÄTTÖMIÄ KORJAUS- JA RESTAUROINTITÖITÄ

Peruskorjauksessa kadunvarsirakennuksen peltinen vesikatto uusittiin vanhan mallin mukaisesti. Katto odottaa vielä maalausta tarpeellisen hapettumisajan jälkeen.

Päärakennuksen ulkoseinien rappaukset korjattiin ja seinät kalkkimaalattiin uudelleen. Vihertävää sävyä tarkistettiin vanhojen näytteiden perusteella. Pääjulkisivuun lisätään vielä sisäänkäynnin palkiston päälle pienet akroteriot, joiden muoto perustuu vanhoihin valokuviiin.

Rakennuksen ikkunat ja vanhat ulko-ovet voitiin kauttaaltaan kunnostaa erillisenä työnä. Kadunvarsirakennuksen ikkunat saivat uuden värin. Punaruskea kuullotus on tulkinta alkuperäisestä sävystä, jota selvitettiin vanhojen valokuvien ja esien saatujen pienten näytteiden pohjalta.

Kellarin kosteusongelmat edellyttivät osaksi alapohjan ja seinien rakenteiden uudistamista. Kellarin ongelma on sen sijainti pohjavesipinnan alapuolella. Rakenteiden purkamisen myötä oli myös mahdollista tehdä uudistuksia kellarin tilarakenteeseen.

Välipohjissa avattiin pihapuoleiset puulattiat kauttaaltaan Senaatti-kiinteistöjen sisäilmäkäytäntöjen mukaisesti. Lautalattia uudistettiin. Aula- ja käytävöiden erityisen arvokkaita mosaiikkibetonilattioita ei sitä vastoin täytynyt avata.

Paloteknisiä parannuksia tehtiin muun muassa uusimalla paloilmoinjärjestelmä ja lisäämällä savunpoistoaukkoja.

TOIMINNALLISIA PARANNUKSIA

Oleellisin peruskorjauksen toiminnallinen muutos oli uusien työpisteiden sijoitus 3. ja 4. kerrokseen. Tämä edellytti ilmanvaihdon ja akustiikan parannuksia.

Jotta ulkopuoliset käyttäjät eivät häiritsemi työalueita, 3. ja 4. kerroksen aulakäytäviin rakennettiin uudet väliseinäkkeet, jotka sijoitettiin pääportaan vierelle. Ne toteutettiin läpinäkyvinä teräs- ja puurakenteina. Ne ovat helposti poistettavissa ilman, että rakenteista jää suuria jälkiä vanhoihin seinä- ja lattiapintoihin.

Työtiloina palvelevat vanhat luokkahuoneet sekä suuremmat kokoustilat, mukaan lukien juhlasali ja 5. kerroksen vanha piirustussali, edellyttivät akustista vaimennusta. Se toteutettiin kattopintoihin lisätyillä, maalattavilla Lumir-vaimennuspinnoilla. Tämä merkitsi arvokkaiden sisätilojen näkyvää muutosta. Se pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman hienovaraisesti. Kattojen reunavyöhykkeet koristenuhoineen jätettiin pinnoittamatta.

2. kerroksen entisen opettajahuoneen alue varustettiin kokoustilaksi, jota palvelee taukokeittiö. Talon tehostunut käyttö edellytti uusien WC-tilojen rakentamista. Niitä sijoitettiin ala-aulan yhteyteen koulun vanhaan kirjastohuoneeseen, joka oli toiminut vahtimestarien aputilana. Uudet, liikuntaesteisiäkin palvelevat WC-tilat rakennettiin myös kadunvarsirakennuksen 5. kerrokseen

entisen tarjoilutilan paikalle ja siipirakennuksen päätyosaan.

Kellaritilan yleisöä palvelevat WC-tilat järjestettiin uudestaan. Osa tiloista muutettiin henkilökunnan sosiaalityötiloiksi. Porrasyhteyttä ala-aulasta alas kellarin yleisötiloihin jouduttiin muokkaamaan uudestaan. Kellarikäytävä, sen teräsrakenteiset sisäikkunat ja pintojen värit säilytettiin edellisen peruskorjauksen mukaisessa asussa muistamana talon siitä vaiheesta.

Kahvilan laajentunut toiminta edellytti myös huomattavia muutoksia. Keittiölaitteisto uusittiin lähes kauttaaltaan. Kellariin järjestettiin uusi apukeittiö varastoineen ja kahvilahenkilökuntaa palvelevat sosiaalityötilat. Keittiön huolto, joka aikaisemmin oli tukkinut vanhan porttikäytävän, järjestettiin uudestaan rakentamalla vanhan porttikäytävän ja keittiön sekä kellaritilat yhdistävä nostolaite. Tämä edellytti uusien aukkojen avaamista väliseiniin sekä porttikäytävän portti- ja ovirakenteiden siirtoa. Kellarin apukeittiöstä on myös tarjoiluyhteys hissien välityksellä eri kerroksiin.

Lisäksi huomattava muutos oli uusien työtilojen rakentaminen siipirakennuksen päätyosaan paikalle, jossa ovat ennen sijainneet vanha näyttämö ja asunto. Tämä edellytti uuden ulko-oven avaamista pihan puoleiseen ulkoseinään ja parin uuden ikkunan avaamista. Miniteriörakennuksen turva-aitaa jouduttiin päädyn kohdalla hieman siirtämään.

3. ja 4. kerroksen aulakäytäviin on rakennettu uudet väliseinäkkeet lisäämään toimistohuoneiden työskentelyrauhaa.

Pintojen käsittely ja sävyjen hienosäätö merkitsivät vaativaa konservaattorityötä.

Esteettömyyttä parannettiin myös seuraavasti: Esteetön kulku rakennuksen eri osiin tapahtuu edelleen vanhan porttikäytävän kautta. Porttikäytävän automaattisesti toimivat ovimekanismit helpottavat nyt saavutettavuutta. Pihan tasoja muokattiin uudelleen siten, että kulku pihan puoleiselle pääovelle ja myös siipirakennuksen päätyosaan helpottuu.

TILOJEN ILMETTÄ KOSKEVIA PARANNUKSIA

Välivaiheessa päärakennuksen ala-aulan vanhat kaariaukot oli rakennettu umpeen vahtimestarien tilan ja laajennetun keittiön kohdalla. Nyt aukkojen kohdalle tehtiin teräsrunkoiset lasiseinät. Näin ala-aulaan voitiin palauttaa sen tärkeä piirre, eri puolilta tilaa avartava päivänvalo.

Myös vanha porttikäytävä vapautettiin varastointirakennelmista, jotka olivat häirinneet sen tilaa välivaiheessa. Vanha portti säilytettiin ja sijoitettiin uuteen kohtaan osaksi uusittua teräs-lasiseinää ja ovia.

TALOTEKNIikkaan LIITTYVIÄ TÖITÄ

Edellisen peruskorjauksen ilmanvaihtoratkaisun voitiin todeta olevan edelleen pääosin toimiva ja määräysten mukainen. Pääosin ilmanvaihtotekniset toimenpiteet olivat pikemmin laitehuollon kuin peruskorjauksen luonteisia. Kokous- ja työtilojen syrjäyttävä ilmanvaihto tiloihin hienovaraisesti sovitettuine tulo- ja poistoilmasäleikköineen voitiin säilyttää. Interiöörien säilymisen kannalta tämä oli valtava helpotus.

Talotekniikan osalta merkittävin uudistus oli raittiin ilman sisäänoton uusi ratkaisu, jossa ilmanottoa varten rakennettiin sisäpihalle uusi teräsrakenteinen piippu. Tätä ratkaisua oli esitetty jo edellisessä peruskorjauksessa, mutta se oli korvattu hätäratkaisulla, jonka mukaan ilma otettiin taloon viereisien ministeriörakennuksen porttikäytävästä. Tämä oli osoittautunut käytön myötä kelvottomaksi muun muassa hajuhaittojen vuoksi. Lisäksi käyttötarkoitukseltaan muuttuneen siipirakennuksen päätyosa varustettiin uudella koneellisella

ilmanvaihdolla ja keittiötilojen ilmanvaihtoa tehostettiin.

Rakennuksen energiatehokkuutta voitiin jonkin verran parantaa vaihtamalla nykyisten ilmanvaihtokoneiden puhaltimet ja huippumurit entistä energiatehokkaammiksi puhaltimiksi. Kesäajan sisälämpötilan hallintaa parannettiin lisäämällä aurinkosuojakalvot eteläpuoleisiin ikkunoihin.

Sähkö- sekä data- ja AV-tekniikka pääosin uudistettiin. Reittien löytäminen asennuksille arvokkaita tiloja pilaamatta kuuluu yleensäkin peruskorjausten työläimpiin tehtäviin. Pääosin selvittiin vanhoja reittejä käyttäen. Uusia asennusreittejä tarjoutui muun muassa sen johdosta, että lautalattiat jouduttiin suurelta osin avaamaan ja uusimaan.

Aula-, porrashuone- ja vanhojen luokkatilojen vanhat valaisimet voitiin enimmäkseen säilyttää ja kunnostaa. Ne ovat joko talon alkuperäisiä, kellomaisia valaisimia tai edellisessä peruskorjauksessa hankittuja julkisten tilojen valaisimia. Juhlasali varustettiin uusilla Limburgin lasivalaisimilla, joi-

den alle tehtiin pronssatut aluslevyt. Työtilat varustettiin uusien, eleettömin lasipintaisien loistevalaisimin.

Vanha äänekäs hissi uusittiin vanhalla paikallaan ja aikaisempaa ilmettä noudattaen.

SISÄTILOJEN MAALAUSS- JA KONSERVINTITÖITÄ

Sisätiloissa lähtökohtana oli pääosin talon tutkittuja alkuperäisvärejä noudattavien tekotapojen ja sävyjen säilyttäminen. Niitä oli noudatettu edellisessäkin peruskorjauksessa. Siipirakennuksen päätyosan uusiin työtiloihin tehtiin uudet värisuunnitelmat, jotka pyrittiin sovittamaan talon perinteisiin.

Suurimmassa osassa vanhoja aula-, porrashuone- ja luokkatiloja vanhat pinnat voitiin pääosin säilyttää. Tarvittiin kevyttä puhdistusta sekä vauriokohtien tai asennuspaikkojen kohdilla pintojen retusointeja ja osittaista uudelleenmaalausta. Suuri osa pinnoista on toteutettu kuultavalla töppäystekniikalla. Pintojen käsittely ja sävyjen hienosäätö merkitsivät vaativaa konservaattorityötä. Erityisen konservointikohteen muodostivat aulatilojen ja vanhojen luokkien väliset ovet, jotka olivat säilyneet lähes alkuperäisine väripintoineen. Vanha opettajanhuone tapetoitiin, muistumana talon sisätilojen alkuperäisestä asusta.

Konservointitöiden hieno toteutus on ollut suunnittelijoille erityinen ilonaihe. Talon alkuperäiselle ilmeelle niin tärkeät, tilasta

VUOSIEN 2019–2022 PERUSKORJAUKSEN YHTEYSHENKILÖT JA SUUNNITTELIJAT

Rakennuttaja, tilaaja:

Senaatti-kiinteistöt / edustajana rakennuttajapäällikkö Selja Flink

Käyttäjä: Tieteellisten seurain valtuuskunta / toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen ja asiakaspalvelupäällikkö Antonio Rodriguez Carrillo

Rakennuttajakonsultti:

A-insinöörit / projektipäällikkö Karoliina Ketola

Museoviraston valvonta:

intendentti Maarit Mannila

Arkkitehtisuunnittelun

työyhteensiittymä: Wilhelm Helander, Juha Leiviskä, arkkitehdit SAFA ja Arkkitehtuuri ja muotoilutoimisto Talli Oy

Pääsuunnittelija:

Talli Oy / arkkitehti Minna Lukander

Projektiarkkitehti:

Helander, Leiviskä / Jaakko Penttilä, projektiarkkitehti

Arkkitehti: Helander, Leiviskä / Vilhelm Helander

Avustaja:

Talli Oy / arkkitehdit Riikka Pylvänen, Ella Müller ja Karoliina Hoppu

Sisustussuunnittelussa lisäksi:

Talli Oy / sisustusarkkitehdit Mirella Abe, Jussi Laine, Emilia Nysten ja Elina Skog

Rakennesuunnittelu:

HP Insinöörit Oy / vastaava rakennesuunnittelija Juhani Pentinmikko ja projekti-insinööri Antti Haikala

LVI-suunnittelu:

Ramboll Finland Oyj / Jesse Paakkanen, Nette Liljasto ja Joona Laurikainen

Sähkösuunnittelu:

Ramboll Finland Oyj / Reijo Lehtimäki

Akustinen suunnittelu:

Akukon Oy / Henrik Möller

Keittiösuunnittelu:

Sitowise Oy / Sari Pylväläinen

LISÄKSI MUITA ASiantuntijoita

Pääurakoitsija, vastaava

mestari: Finrem Oy / Timo Saari ja Timo Geselle

Ikkuna- ja ulko-ovien korjaajat

erillishankkeina: Osuuskunta Okra, Arvonkorjaajat

Julkisivujen maalaukset,

akroteriot: Ukri Oy

Vanhojen sisäovien

konservointi-maalaukset: Osuuskunta Konservointi ja Restaurointi Kollaasi

Seinä- ja kattopintojen

maalaukseen: Kuustie & Sorri, Ukri Oy, Mimos

toiseen vaihtelevat vaaleat pinnat hohtavat jälleen. Kipsirelieffien konservointia jatketaan vielä erillisenä hankkeena.

SISUSTUS

Rakennuksessa on muistumana sen aikaisemmasta koulukäytöstä edelleen säilytetty joitakin kiintokalusteita ja vastaavia, kuten vanhan piirustusluokan kaapistot, yksi luokahuoneiden alkuperäiseen ilmanvaihto- ja lämmitysjärjestelmään kuulunut patterikaappi sekä muutama liitutaulu. Tarvittavat kiintokalusteet ovat enimmäkseen uusia.

Vanhat, edellisestä peruskorjauksesta periytyneet irtokalusteet on pääosin korjattu ja verhoiltu uudestaan. Tämä koskee salien ja aulatilojen sekä osaa vanhojen luokahuoneiden kalusteista. Toimistotiloihin on osin hankittu uusia työtiloihin sopivia kalusteita ja osin on hyödynnetty käyttäjän olevia kalusteita.

Kahvilaan on hankittu uudet pöydät. Tuolit ovat kuitenkin periytyneet tieteellisten seurojen vanhoista kokoelmista.

Tieteellisten seurain valtuuskunta on *Tieteessä tapahtuu* -lehden julkaisija. Myös *Tieteessä tapahtuu* -lehden toimitus sijaitsee jatkossa Tieteiden talolla.

Vilhelm Helander on professori (emeritus), joka oli 1990-luvun peruskorjauksen pääsuunnittelija ja mukana vuosien 2019–2022 suunnitteluryhmässä.

Minna Lukander on arkkitehti, joka oli uuden peruskorjauksen pääsuunnittelija.

Jaakko Penttilä on arkkitehti, joka oli uuden peruskorjauksen projektiarkkitehti.

KIRJALLISUUS

- Heikkilä, Hannu. 1997. Lisan koulusta Tieteiden taloksi. *Tieteessä tapahtuu* 7/1997.
- Helander, Vilhelm. Vanhat arvot vai uudet vaatimukset – Tieteiden talon suunnittelusta. *Tieteessä tapahtuu* 7/1997.
- Helander, Vilhelm. 2000. Tieteiden talo – The House of Learned Societies. *Arkkitehti* 2/2000.
- Mäkinen, Anne. 2000. Arokallio, Elsa. *Arkkitehti*, huonekalusuunnittelija. Kansallisbiografia 2000.